

FRANCISCA GRIMALT / FRANCISCA PASTOR / MARIA BEL TOLEDO
Mestres del CP de Sant Jordi

FILOSOFIA

Somada de gust, no pesa La Filosofia al CP de Sant Jordi

s corrent entre els ensenyants d'avui dia gemegar per la «bona somada» que ens toca dur. A la nostra escola també tenim el vici o, segons com es miri, la virtut de fer-ho i una bona esquena per patir-ho.

Però avui el que ens pertoca és parlar de l'altra somada, de la que no pesa.

Des de fa vuit anys, moment en què arribà al centre un company tocat del gust per «filosofar», se'ns encomanà la dèria d'un projecte que tot just s'havia iniciat a Mallorca i que pretenia bàsicament desenvolupar habilitats de pensament: el projecte de Filosofia 6/18.

Aquesta iniciativa, molt concreta en un primer moment, ha esdevingut un projecte global del centre, des d'educació infantil fins als nivells superiors. Enguany, moment d'incorporació al centre del 1r. cicle d'ESO, s'ha impartit com a matèria optativa en aquest nivell.

Sempre que ens toca explicar l'experiència, solem adoptar un to entusiasta, tal vegada excessivament emotiu i, potser, aparentment irreflexiu.

A la memòria del curs 1990-91 consta: «L'objecte i la finalitat del programa no s'han reduït a l'hora de classe. Les habilitats adquirides i la dinàmica de la matèria es reflecteixen a les distintes àrees; ens hem trobat «fent Pimi» a classe de Ciències Socials o de Llengua».

L'abril del 1992, en un article aparegut a Escola Catalana comentàvem: «Segons dades extretes d'una enquesta

feta als alumnes, una gran majoria, que es converteix en unanimitat al cicle mitjà, jutja com a interessants les sessions; també un percentatge bastant elevat les considera divertides i valora com a important la feina que fa. Són molts els que reconeixen una millora qualitativa de la seva participació i de la seva capacitat de raonament».

Ja en el present curs escolar, i com a justificació de l'elecció de la Filosofia com a matèria optativa a 1r. d'ESO, s'exposa: «L'experiència d'aquests anys ens ve a constatar que l'objectiu que es perseguia a l'iniciar el projecte —*millorar les habilitats de pensament no com a finalitat sinó com a mitjà que permeti afrontar millor la varietat i la complexitat de la vida real*— s'ha acomplit».

Una vegada més hem estat convidats a valorar la feina d'aquests anys i, defugint del perill de la visió partidista d'uns mestres atrets per la matèria, hem volgut que la valoració fos fruit d'una reflexió feta conjuntament amb els alumnes de 1r. d'ESO i 8è. que, des del cicle mitjà, «fan filosofia».

Aquesta reflexió ens ha servit per constatar:

- L'atracció que senten per la matèria
- Les habilitats adquirides, tan pel que fa a les individuals com les del grup considerat en la seva globalitat
- Què ens ajuda a conèixer més l'alumnat i la pròpia dinàmica del grup
- La validesa de la feina feta.

Els explicarem la intenció de la valoració i utilitzarem una metodo-

logia similar a la del propi projecte. En tres successives sessions, es va determinar el pla de discussió i es van debatre els punts, d'acord amb els interessos manifestats i les prioritats establertes; i es va concloure amb un torn lliure d'intervencions a manera de cloenda.

Pretenem, a partir d'aquest moment, il·lustrar amb paraules dels propis alumnes tot allò que hem anat constatant. Es veurà que, al llarg de les seves intervencions, usen indistintament el terme per parlar de la ciència (Filosofia) i del mètode utilitzat (*filosofia*). Són, però, conscients, que hi ha més formes de «fer» Filosofia.

— «Com ens agradaria fer *filosofia*? Amb un llibre de text? Amb un tema concret? Ara l'únic que ens donen és un llibre...» (PEDRO)

— «i no està pensat ni res!...» (JOAN TOMÀS)

Dins el programa seguit fins ara, aquest grup ha treballat Pimi i Aris, textos pensats per al desenvolupament del projecte al 3r. cicle de primària y 1r. cicle d'ESO.

Atracció per la Filosofia

Ja en el moment de plantejar-nos els punts que s'havien de debatre («pissarra» inicial) sorgeixen qüestions com:

— «Què ens agrada de la *filosofia*?» (TOMEU)

— «Com es valora la *filosofia*? Com una àrea d'aprenentatge més?» (PEDRO)

— «Ens mereixem més temps per fer *filosofia*?» (PEDRO)

Darrere aquesta pregunta s'amaga un sentiment manifestat sovint de plaer, de trobar-se bé «filosofant».

Durant la discussió es torna a manifestar l'atracció:

— «Tots treuen temes que ens agraden i, cada vegada, jo vull participar perquè sempre tenc alguna cosa en el cap que vull dir-la.» (XISCA E.)

Pragmàtics d'una banda, com demostren a la formulació de qüestions:

— «Per a què ens serveix la *filosofia*?» (XISCA R.)

— «En un futur, ens servirà de res?» (MARILENA)

i en les seves exemplificacions i conclusions:

— «Pensar és la manera més eficaç de sobreviure» (GUILLEM G.) no defugen de cap manera de pensar i parlar-ne:

— «No és avorrit pensar» —en to taxatiu— (XISCA F.)

— «Pensar fomenta el xerrar més, perquè mira quant de temps hem passat...» (JOAN TOMAS)

Habilitats adquirides

Quan es donen opinions, es fa de manera argumentada; sempre són capaços de donar un «perquè» a les seves afirmacions:

— «Si ara jo agafàs en Guillem i li pegàs foc, s'arrossegaria en terra, i... per què faria això?... No aniria a posar-se aigua al bany, ...idò, és l'instint de supervivència... jo que vols que te digui» (TONI).

Saben rebatre les intervencions dels altres:

— «Xerrant de la droga, com deia en Llorenç... jo crec que sempre pensam però, a vegades, pensam malament» (IRENE)

— «Tu has dit que quan te vols drogar, penses. Però de vegades, no penses, te drogues perquè els teus amics es droguen» (MARILENA)

Recondueixen la seva intervenció (el propi pensament) després d'escoltar la d'un altre:

— «L'enciclopèdia ens donaria el significat de Filosofia, però, és que el significat l'hauriem de treure nosaltres» (XISCA E.)

— «L'enciclopèdia no ens limitaria, al contrari, seria com a punt de partida» (JOSEP ALBERT)

— «Però no hem de conformar-nos» (XISCA E.)

(Accepta la idea de consultar l'enciclopèdia si això no tanca el debat).

Saben refermar idees i treure'n conclusions prou complexes:

— «Hi ha coses que no penses, que les fas sense pensar; surten i ja està» (DANI)

— «La paraula que estam cercant és *reflexos*» (PEDRO)

— «Pensament sobre l'instint: això és el que diferencia l'home dels animals» (JOAN TOMAS)

— «Nosaltres veniem, fa molts d'anys, d'animals; i l'instint encara el tenim, no ens ho han llevat per molts d'anys que hagin passat. I és el que, de vegades, lleva el pensar i entra l'instint. L'instint no sempre és dolent, pot ser bo» (EVA)

Coneixement de l'alumnat i de la dinàmica del grup

Algunes de les expressions sorgides al llarg del debat són reflex fidel de la manera de ser i actuar de determinades persones:

— «El primer pensament és el que val, no cal donar massa voltes» (SANDRA)

— «Pensar és bo. Però si tens un problema i comences a pensar, pensar i pensar, acabes pitjor que quan tenies el problema... pensar pot crear problemes» (XISCA R.)

— «Les coses s'han de pensar, però de vegades, amb el pensar, t'arribes a fer un embull. És un problema el pensar, encara que te doni moltes solucions» (XISCA E.)

Curiosament, l'única vegada que es va haver d'intervenir per reconduir la sessió va ser en un moment en què, de manera repetitiva, totes les argumentacions i exemplificacions que es feien eren a partir de fets violents, quan del que se tractava

era de discutir si «la gent del carrer pensa o actua sense pensar?». Totes les intervencions procedien d'un grup amb una càrrega agressiva considerable, fruit de la pròpia vitalitat:

— «Si un ve i te pega has de tornar-li, perquè no deixaràs que te pegui... te defensaràs» (TOMEU)

— «Abans de tornar-li, pensaré en qui és. Has de pensar en les conseqüències» (PEDRO)

— «Quan t'han pegat, jo crec que es pensa en tornar el cop, perquè no te poden fer res ja que tu no has començat» (LLORENÇ)

— «Si te peguen, no t'atures a pensar «què faig?» ... ja saps què has de fer. És com xerrar.» (DANI)

Validesa de la feina feta

No podem mesurar fins a quin punt aquesta feina els fa més reflexius, però les seves paraules demostren el grau de consciència que tenen de la importància del pensament en la vida de les persones, de qualsevol persona:

— «Com és que la *filosofia* s'adapta a cada persona i a cada moment sense cap condicionant?» (JOAN TOMAS)

— «Contestant a la pregunta de «si ets analfabet, pots filosofar?», jo dic que sí, a la teva manera, però pots filosofar. La *filosofia* és per a tothom» (XISCA F.)

— «Filosofar és pensar. Per tant, no has de tenir una ment privilegiada per ser un filòsof. Els teus pensaments, siguin més desenvolupats o no que els d'una altra persona, són igual de pensaments i mereixen la mateixa categoria» (TONI)

Després de tanta paraula i reflexió, voldriem concloure amb una expressió formulada per una alumna que, al marge de convencionalismes, manifesta espontàniament el que pensa:

— «Jo pens que això és una «menjada de coco» impressionant. Pot ser això és el que és la Filosofia... no?» (ELISA). ♦